VIA^o 09/2009 REVISTA DEL CENTRE D'ESTUDIS JORDI PUJOL

Instituto Universitario de Investigación Ortega y Gasset (Universidad Rey Juan Carlos). Membre del Consell de Direcció de Transparència Internacional Espanya.

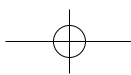
Manuel Villoria

Crisi econòmica, globalització i corrupció

Gairebé ningú qüestiona que l'actual crisi econòmica i financera troba les seves arrels en l'absència de valors i principis ètics i en la cobdícia d'uns pocs. Però, com s'ha pogut arribar fins aquest punt? El professor Villoria parteix de la hipòtesi que aquesta crisi mundial té molt a veure amb la captura de polítiques, és a dir, el fet que grups d'interès controlen, a través de la regulació, determinades àrees de polítiques. Al seu parer, amb la globalització, la confusió entre interessos públics i privats s'ha fet més evident. En el marc d'una competència global sense regles, els grans poders econòmics i financers s'han llançat sense escrúpols a una cursa per conquerir nous mercats. Davant d'això, els estats han tingut, en el millor dels casos, una actitud aquiescent, ja que han fet una lectura en clau interna: per protegir l'economia local convé no entorpir les estratègies de les empreses nacionals a l'exterior. Però l'impacte de la crisi i l'augment de les desigualtats i la corrupció globals recomanen el disseny d'unes regles del joc més justes i compromeses amb l'ètica pública.

Introducció: què té de corrupció la crisi econòmica actual?

Una de les modalitats de corrupció més influents, rendibles i danyoses consisteix en la *captura de polítiques*, és a dir, el control per part de grans grups d'interès d'àrees de polítiques dins d'un estat, de manera que els governants no poden –i sovint no volen– formular polítiques autònomament en aquest àmbit. Les formes de captura són d'allò més diverses, i poden consistir en: (1) el suport mediàtic massiu als polítics que es pleguen

Crisi econòmica, globalització i corrupció

davant de determinades regles, i l'amenaça i la calúmnia per als que no ho fan; (2) el suport militar per part d'estats estrangers als governants que cedeixen l'explotació de riqueses naturals a empreses d'aquests estats; (3) el finançament de les campanyes de tots els candidats amb possibilitats de victòria a canvi del seu silenci o del seu suport a la continuïtat del sistema i l'atac sistemàtic amb anuncis televisius pagats a aquells que no ho fan; (4) la captura dels reguladors del sistema mitjançant regals, càrrecs molt ben pagats quan abandonen els òrgans de regulació, i fins i tot l'estratègia de penetració en el sistema emprant els mecanismes de reclutament existents; (5) finalment, tot i que sense voluntat de ser exhaustius, es podria justificar per la necessitat de defensar l'economia nacional davant de la competència externa i, si cal, reforçar-ho amb suborns.

La profunda crisi econòmica que estem patint té força a veure amb la captura de polítiques.

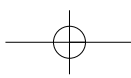
La profunda crisi econòmica que estem patint té força a veure amb la captura de polítiques, especialment amb els dos darrers exemples (4 i 5) esmentats. És un fenomen força habitual a totes les àrees de regulació que els reguladors siguin capturats pels regulats, és a dir, que assumeixin els objectius de les empreses que ells regulen (Benink i Schmidt, 2004). Això és molt seriós en àrees com la banca, on els objectius de les empreses (obtenir beneficis) i els objectius del regulador (protegir el consumidor i mantenir l'estabilitat del sistema) entren en conflicte, i per aquest motiu és essencial tenir reguladors plenament independents. Fa poc –el mes de febrer del 2009–, el comissari europeu de Mercat Interior i Serveis, Charlie McCreevy, en una conferència a l'Institute of International and European Affairs de Dublín reconeixia: «Estic convençut que durant anys hi ha hagut massa captura regulatòria al mercat de venda de serveis financers: els seus lobbys són forts i poderosos». Els resultats dels grups de pressió del sector financer són impressionants:

1975: desregulació de la Borsa de Nova York (Primer de Maig).

1986: desregulació de la Borsa de Londres.

1992: directiva de la UE sobre activitats bancàries.

1999: anul·lació de la Llei Glass-Steagall.

VIA^o 09/2009 REVISTA DEL CENTRE D'ESTUDIS JORDI PUJOL

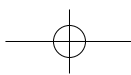
Precisament, la Llei Glass-Steagall, aprovada el 1933 arran de la crisi financera del 1929, pretenia evitar que els bancs fossin als dos costats del mercat, fent banca comercial i invertint; amb aquest objectiu, exigia la separació d'ambdues activitats i tractava de controlar la tendència dels bancs a fer inversions de risc i aprovar crèdits per a empreses insolvents en què els bancs havien invertit, i a més animar els seus clients a invertir en aquests valors. L'anul·lació d'aquesta llei va ser definida per Ed Yingling, director del lobby de l'American Bankers Association, com «la intervenció davant del Congrés amb més suport i més cara de tota una generació». Efectivament, només entre el 1997 i el 1998 el lobby bancari va aportar 58 milions de dòlars a candidats al Congrés i 87 milions a partits polítics, i es va gastar 163 milions més en despeses de suport a l'anul·lació de la llei, d'acord amb el Center for Responsive Politics.

Tot aquest preàmbul em serveix per recordar la importància de la regulació interna contra la corrupció i la preocupació constant per elaborar i fer complir normes sobre conflictes d'interès al sector públic, així com per generar institucions de prevenció i lluita independents i eficaces. Però aquesta lluita interna té una dificultat de tipus sistèmic per arribar a ser plenament eficaç: l'anomenada *competència global sense regles*, que és la causa que la corrupció no disminueixi al món, com ara veurem.

**L'anomenada
competència global
sense regles és la causa
de que la corrupció no
disminueixi al món.**

La corrupció, augmenta o disminueix?

La corrupció ha estat un problema permanent al llarg de la història –n'hi ha prou amb llegir Heròdot–, però qualsevol analista racional dels processos socials i polítics podria suposar que, en l'actualitat, atesos els avenços socials i institucionals, aquest fenomen podria estar reduint-se significativament. No obstant això, en la vida real la corrupció globalment no disminueix. Certament, és difícil fer comparacions històriques, però la realitat actual aporta, entre d'altres, dues variables que fan que el fenomen es mantingui encara ben viu en la consciència col·lectiva: d'una banda, el fet que hi ha més intercanvis comercials, i, de l'altra, el major volum d'informació sobre les activitats comercials i polítiques a nivell nacional i internacional. Tots dos junts provoquen la percepció que la corrupció és omni-

Crisi econòmica, globalització i corrupció

present. I tots dos estan vinculats a un procés de transformació sistèmica que coneixem amb el nom de *globalització*. Juntament amb això, hem pogut comprovar els darrers mesos com una gran part dels motius que ens han dut a aquesta profunda crisi econòmica que vivim han tingut a veure amb la pèrdua de valors morals i l'avarícia desmesurada, cosa que reforça la idea que la corrupció també fa niu a la moqueta dels grans bancs i les agències d'inversió.

En resum, la corrupció global no es redueix i, tot i que no és fàcil donar suport amb dades objectives i incontestables a aquesta afirmació, l'anàlisi dels estudis mundials sobre percepció de la corrupció sembla que la confirma. Més de dos terços dels 159 països sondejats mitjançant l'Índex de percepció de la corrupció (IPC) de Transparència Internacional del 2005 van obtenir una puntuació inferior a 5 respecte a una puntuació ideal de 10, la qual cosa indica alts nivells de corrupció a la majoria dels països enquestats. No obstant això, hi havia cinc països amb una puntuació superior a 9,3, que servien de guia o exemple com a països amb molt poca corrupció. L'any 2008,¹ dels 180 països analitzats, 128 tenien una puntuació inferior a 5 i no n'hi havia cap amb una puntuació superior a 9,3.

Per la seva banda, l'índex de pagadors de suborns –Transparency International Bribe Payers Index (BPI)– publicat el 14 de maig de 2002² presentava un panorama no gaire optimista sobre el paper de les empreses dels principals països exportadors en relació amb el suborn a càrrecs públics a l'estranger. De fet, pràcticament tots els països desenvolupats aconseguien una puntuació més baixa en el mateix rang de 0 a 10 quan actuaven fora que quan actuaven a casa (IPC). Aquesta situació ha millorat a l'índex del 2008, però més a causa dels canvis en la metodologia de l'estudi que no pas de modificacions perceptives substancials. En tot cas, són precisament les grans economies emergents les que surten més mal parades en aquest índex: Rússia, la Xina, Mèxic i l'Índia –per aquest ordre– són els països les empreses dels quals corrompen més. Les economies emergents –la majoria no signatàries del Conveni de l'OCDE contra el suborn a funcionaris estrangers en transaccions internacionals– sembla que actuen amb estàndards morals més relaxats que la resta de països exportadors –amb l'excepció relativa d'Itàlia–, fet que pot generar una competència

perversa en l'obtenció de contractes i subvencions en països amb institucions dèbils. Es tracta d'una competència perversa que pot portar els països signataris del Conveni a no complir-lo com cal; de fet, les empreses espanyoles, d'acord amb el BPI, a l'Amèrica Llatina es troben entre les més corruptes; en concret, dels set països més exportadors a aquella zona –Alemanya, els Estats Units, França, Brasil, Itàlia, Espanya i la Xina–, només les empreses xineses superarien les espanyoles en la seva tendència a subornar.

A l'Eurobaròmetre especial 291,³ del 2008, sobre la corrupció, la mitjana d'entrevistats que estava d'acord amb l'afirmació que «la corrupció és un problema greu al seu país» era de tres de cada quatre (75%). Amb aquestes dades empitjorava lleugerament la percepció que se'n tenia el 2005, quan les respostes afirmatives eren el 72%. Arribats a aquest punt, podem concloure que la percepció dels ciutadans i els experts en aquesta matèria coincideix: la corrupció no disminueix malgrat les denúncies i les mesures preses a nivell nacional i internacional. La raó d'aquest fenomen és multivariable; per això no podem confiar a trobar una resposta única, però un factor clau per resistir contra el «virus» o disminuir-ne la força és la globalització econòmica i el que aquest fenomen comporta. No passarem a fer anàlisis factorials per comprovar quina part de la variància explica aquesta variable; simplement farem una argumentació teòricament consistent. Per tant, intentarem a partir d'ara justificar teòricament aquesta hipòtesi.

La corrupció no disminueix malgrat les denúncies i les mesures preses a nivell nacional i internacional.

Globalització i corrupció

La globalització, d'acord amb una excel·lent definició de Josep M. Pascual (2002), podria definir-se com «el procés accelerat d'interdependència econòmica, demogràfica, social i cultural entre els territoris del planeta, basada en el desenvolupament de les tecnologies de la informació i comunicació, que comporta un augment del volum i intensitat dels fluxos de capitals, informació, persones, mercaderies i símbols culturals que estan reestructurant l'economia, la societat, la cultura, l'educació i, en conseqüència, la política» (pàg. 26). La manera de visualitzar la globalització és la d'un sistema en xarxa, no la d'un sistema jeràrquic (Castells, 2002).

Crisi econòmica, globalització i corrupció

Però encara que la jerarquia decaigui, avui més que mai cal reconèixer que l'estat té un paper de nus en les xarxes globals d'actors; li correspon el paper de facilitar l'aprenentatge col·lectiu sobre nexes funcionals i interdependències materials entre els diferents llocs i esferes d'acció; dóna resposta a la necessitat de regulació dels mercats globals; proporciona un entorn segur a les empreses perquè prosperin; es responsabilitza de la llei i l'ordre interns, de la protecció dels drets de propietat i de la lluita contra les amenaces del terrorisme global; assegura el desenvolupament de les infraestructures de comunicació; proporciona una força de treball preparada i assegura l'educació i la formació; aporta liquiditat, i fins i tot ara compra accions *contaminades* o nacionalitza la banca per evitar el col·lapse del sistema financer.

Però, malgrat tot, també s'ha de reconèixer la crisi de l'estat-nació tradicional, per cinc raons com a mínim (Bobbitt, 2002). Primera: les normes internes perden primacia davant d'acords internacionals com els de reconeixement i protecció dels drets humans. Segona: el desenvolupament de les armes de destrucció massiva ha provocat que la defensa de les fronteres de cada estat per ell mateix sigui ineficaç i ha impulsat una cooperació necessària i fins i tot l'acceptació de certes formes d'acció preventiva fora de les fronteres nacionals. Tercera: hi ha un seguit d'amenaques transnacionals per a les quals l'estat resulta ineficaç actuant aïlladament (per exemple, els reptes mediambientals o les migracions). Quarta: l'avenç del capitalisme global, que redueix la capacitat dels estats per gestionar nacionalment les seves economies. Cinquena: la progressió de les xarxes de comunicacions globals, amb la capacitat que tenen per creuar fronteres i fer permeables cultures i costums. A tot això avui podem afegir-hi la dificultat de les economies desenvolupades per sortir de la crisi econòmica sense plans concertats d'acció, com ens demostren les reunions del G20.

Actualment ens trobem amb una ironia: hem globalitzat la informació, els mercats i la feina, però no hem globalitzat les institucions polítiques i democràtiques.

Així doncs, actualment ens trobem amb una ironia: hem globalitzat la informació, els mercats i la feina, però no hem globalitzat les institucions polítiques i democràtiques. El mercat, més o menys domesticat dins dels estats, ha saltat a l'espai global sense control. Ni se'n controlen els efectes

indesitjats, ni se'n limita la tendència autodestructiva. Alguns parlen d'un capitalisme salvatge global o d'una economia canalla (Napoleoni, 2008). Les transformacions polítiques i socials conegudes amb el nom de *globalització* ens plantegen grans reptes per mantenir una cultura cívica nacional i construir una cultura cívica universal. D'entrada, la satisfacció de les necessitats i els interessos individuals d'una societat només pot fer-se amb una eticitat unitària, eticitat que només l'estat és en condicions d'aportar i garantir. Només en el marc d'un contracte social assumit l'estat pot desplegar els seus controls. Però l'estat, en les dinàmiques de la globalització econòmica, malgrat la bona voluntat que pugui tenir envers la comunitat que ha de protegir, acaba per fer la feina bruta als grans interessos econòmics transnacionals, esdevé un gestor que imposa la disciplina perquè continuï augmentant la rendibilitat del capital (Vallespín, 2000, pàg. 100 i 118). En l'economia global sovint sorgeix l'ombra de l'estat de naturalesa hobbesià. Les dades actuals són molt il·lustratives: un volum molt important del PIB nacional s'usa, en nombrosos països desenvolupats, per ajudar els causants de la crisi a sortir-se'n, tot plegat davant de la necessitat d'evitar que el sistema es col·lapsi.

Com diu Bauman (2003), la inseguretats ens afecta a tots, immersos com estem en un món fluid i impredecible de desregulació, flexibilitat, competitivitat i incertesa endèmiques, però cadascú pateix l'ansietat tot sol, com un problema privat, com el resultat d'uns fracassos personals. Se'ns demana, com ha observat àcidament Ulrich Beck, que busquem solucions biogràfiques a contradiccions sistèmiques; cerquem la solució individual d'uns problemes que són compartits. És improbable que aquesta estratègia aconseguixi els resultats que busquem, ja que deixa intactes les arrels de la inseguretats; a més, és precisament aquest recurs al nostre enginy i els nostres recursos individuals el que introdueix en el món la inseguretats de la qual volem escapar» (pàg. 169).

Recapitulant, la globalització genera desigualtat i una sensació constant d'inseguretats davant la consciència que cadascú ha de lluitar per si sol contra la competència generalitzada. Tot això és el brou de cultiu per a un avenç de l'anòmia i un deteriorament intens de l'ètica pública. En una realitat construïda socialment, tot es pot legitimar. La justificació econòmica legalitza la immoralitat social. En l'economia global tot val, i

Crisi econòmica, globalització i corrupció

com que la distinció entre economia nacional i global avui dia és pràcticament inexistente, a cada estat hi pot començar a valdre també tot. La corrupció –se'ns transmet implícitament– és una part ineludible de la lluita per l'existència. Una cosa inevitable i útil que una empresa no ha de desaproveitar i que un estat no ha d'entorpir si vol ajudar la seva economia. Aquesta realitat és a l'arrel de la crisi actual i del corresponent manteniment d'uns nivells de corrupció alarmants.

En el mercat global les empreses operen molt sovint en un buit de referències morals compartides. Poden servir els valors majoritaris, implícits i explícits, del seu consell d'administració, però després operen en entorns socials i culturals molt diferents. Falta, doncs, un marc de referències operatiu sobre el terreny, manca l'ancoratge de

En el mercat global les empreses operen molt sovint en un buit de referències morals compartides.

les tradicions compartides. A això s'afegeixen els dèficits d'autocontrol i contenció en absència d'un capital social global i d'una vigilància social que reforci els vincles de cohesió i aportí confiança (Coleman, 1989). La manca de referències morals, unida a un dèficit profund de control social, són incentius molt poderosos per a la corrupció, als quals s'afegeix la sensació de viure en un entorn violent, sense regles, que exigeix mesures extraordinàries. Les pràctiques corruptes es legitimen com a mitjans extraordinaris exigits per situacions d'emergència.

I aquesta sensació en l'entorn global fa que, en la realitat interna, hom pressioni per funcionar sense regles, per evitar regulacions, per reduir tota mena de llasts. Les conseqüències les estem patint. Perquè cal no oblidar que la immensa majoria de les empreses encara continuen tenint identitats nacionals, la qual cosa comporta una obligació envers els governs on l'empresa té la seu de defensar els interessos d'aquestes en el gran mercat global. La identitat es reforça en entorns de globalitat com a instrument d'autoestima i de suport mutu. La identitat i la globalitat són fenòmens simbiòtics (Castells, 2002). És a dir, que aquestes empreses que actuen de manera corrupta en entorns globals pressionen perquè els seus estats les defensin de tota mena d'investigació penal. El motiu d'aquesta demanda és que els seus abusos a l'exterior s'han de veure de portes endins com una mostra de patriotisme, com una defensa de l'economia na-

cional. El problema és que la corrupció és un fenomen molt encomanadís. Un cop una empresa surt indemne del delictes, totes les altres cercaran el mateix i l'estat quedarà presoner de la defensa inicial.

Des d'un altre punt de vista, la defensa de les empreses es fa en un entorn molt proper a l'anòmia, tal com Merton (1980) la va definir. La globalització econòmica expandeix l'adquisició de riquesa com a finalitat generalitzada. L'enriquiment esdevé un desig i una esperança per als membres de les societats més diverses. Però les normes que permeten accedir a aquestes finalitats socialment legitimades són clarament injustes, amb un biaix que les invalida com a normes assumibles de ma-

nera generalitzada. La conseqüència és que la globalització genera desigualtat, una desigualtat que provoca que a amplis sectors de la població mundial se'ls impedeixi aconseguir els seus desitjos. La frustració, evidentment, justifica la ruptura de les normes per a amplis sectors de la població. Les empreses dels països en vies de desenvolupament ho viuen en gran mesura així. És més difícil explicar l'actuació de les empreses dels països més desenvolupats des d'aquesta perspectiva; no obstant això, en aquest punt caldria recordar Durkheim (1982) i la seva teoria de les aspiracions infinites: com més es té, més es vol, en un cercle viciós certament patològic.

Finalment, el desenvolupament de les noves tecnologies de la informació i la comunicació ha permès i ha fomentat el naixement de la política mediàtica, una política marcada pel màrqueting i la personalització de la política. Per això, «si la credibilitat, la confiança i el personatge esdevenen qüestions decisives a l'hora de decidir el resultat polític, la destrucció de la credibilitat i l'assassinat del personatge esdevenen les armes polítiques més noves» (Castells, 2008, pàg. 5). Aquesta generalització de l'escàndol polític, reforçat ara per la globalització de la informació, provoca la deslegitimació de la política i els polítics i un cert cinisme, que redueix els nivells d'indignació davant de la corrupció, sobretot quan té lloc lluny i aporta beneficis al país, encara que sigui recurrent a mitjans immorals.

Les empreses que actuen de manera corrupta en entorns globals pressionen perquè els seus estats les defensin de tota mena d'investigació penal.

Crisi econòmica, globalització i corrupció

L'actual crisi econòmica, què ens ensenya en relació amb la corrupció?

Vivim un moment de gran incertesa sobre el futur de l'economia mundial. Malgrat això, vistos els efectes de la desregulació i el silenci estatal davant dels abusos de les grans corporacions financeres o d'assegurances, sembla que ha arribat el moment de replantejar-se seriosament la tornada a un control i una avaluació més rigorosos dels mercats per part dels estats. La raó fonamental d'aquesta situació té a veure amb la pèrdua de valors i principis ètics al sector privat i amb una ideologia que encobria la rapinya i el frau generalitzats amb raons d'eficiència. Davant d'això, part de les normes internes i, sobretot, les convencions internacionals de lluita contra la corrupció han intentat de manera sincera i benintencionada donar resposta al problema de l'expansió de la corrupció en el sector públic. Però el cert és que aquesta expansió era conseqüència i causa al mateix temps de l'expansió de la corrupció al sector privat i de la connexió perversa entre diners i polítics. Cosa que no vol dir que calgui reduir controls al mateix estat, sinó al contrari: més poder per a l'estat exigeix molt més control sobre el mateix estat.

Aquestes normes i convencions han permès avançar en molts camps, encara que modestament. Però els grans canvis que permetrien avançar seriosament en la lluita contra la corrupció encara no estan en marxa. D'entrada, hi ha estats poderosos que no signen les convencions internacionals de què parlem i altres que, encara que les signen, les incompleixen sistemàticament. Juguen al mateix terreny que els altres, però esperen que els altres compleixin les regles per incomplir-les ells i beneficiar-se de la manca d'un àrbitre global. Això desmotiva els complidors i dificulta la implantació de les convencions i els acords.

Hi ha estats poderosos que no signen les convencions internacionals de lluita contra la corrupció i altres que, encara que les signen, les incompleixen sistemàticament.

L'any 2005 Transparència Internacional indicava que «la recent ratificació de la Convenció de les Nacions Unides contra la Corrupció estableix un marc legal global per al progrés sostenible contra la corrupció. La Convenció, que entrarà en vigor el mes de desembre del 2005, accelerarà la recuperació de fons robats, forçarà els centres bancaris a prendre mesures contra el blanqueig de diners, permetrà als països perseguir les empreses estrangeres i els individus que hagin

comès actes de corrupció en el seu territori i prohibirà els suborns a funcionaris públics estrangers. Els països amb menys ingressos que adoptin i implementin la Convenció tindran una oportunitat per atreure la inversió estrangera i generar creixement econòmic».

Avui, poc més de quatre anys més tard, no podem dir que el futur que aquesta declaració dibuixava s'hagi materialitzat, més enllà de petits triomfs parcials i precaris. La manca de confiança i la inseguretat sobre la conducta aliena ha portat a oblidar els esforços comuns i a deixar que cada actor i cada país lluitin per conquerir mercats a la seva manera, és a dir, de qualsevol manera. Algunes empreses han persistit en l'error de subornar i incomplir els convenis internacionals mentre els seus governs miraven cap a una altra banda; d'altres han mantingut els principis i han evitat competir partint de la base dels suborns; finalment, hi ha estats que no han sancionat els casos que s'han arribat a denunciar, i altres que fins i tot han tancat les investigacions obertes. Aquesta manca de continuïtat en els esforços i la sensació per als complidors que els estan enredant genera dificultats enormes per a l'èxit del sistema internacional de lluita contra la corrupció, amb els efectes interns consegüents als països desenvolupats i, sobretot, als països amb molta corrupció.

Hi ha molts beneficiaris de la corrupció global. Per descomptat que els que hi surten perdent són immensament més nombrosos, però els que hi guanyen, amb aquesta situació hi guanyen molt. Països amb paradisos fiscals, grans corporacions financeres que reben diners bruts i els renten sense miraments, economies emergents que fan del creixement econòmic gairebé l'única bandera, etc. Ells són els grans culpables, els seus governs públics i privats i la connexió entre ambdós. Continuem tenint problemes globals i governs nacionals, i sense el gran salt que comportaria començar a tenir institucions de veritable govern mundial no avançarem més que tímidament. Els problemes legals de les convencions són molt nombrosos, especialment quan s'inicien investigacions i comencen a sorgir comissions rogatòries, sistemes legals molt diferents, jutges autònoms, policies diferents, etc. Però sobretot ens ha faltat un veritable acord global per generar unes regles del joc comunes, tribunals internacionals operatius, policies globals i sancions globalment compartides contra els paradisos fiscals, per exemple.

Crisi econòmica, globalització i corrupció

Ens ha faltat un veritable acord global per generar unes regles del joc comunes, tribunals internacionals operatius, policies globals i sancions globalment compartides contra els paradisos fiscals, per exemple.

Mentrestant, hem continuat intentant avançar, fent grans esforços per assolir millores petites, sempre en risc davant de l'acció dels que s'aprofiten del sistema, els que puguen al carro de les reformes però no compleixen cap dels seus postulats, per aconseguir així una posició avantatjosa davant dels altres. Avui, després de veure els efectes que la corrupció privada està generant a les nostres economies, potser ha arribat l'hora de reaccionar i començar a prendre mesures col·lectivament. Els acords de la reunió de l'últim G20 són il·lusionants en alguns d'aquests aspectes, especialment pel que fa a la lluita contra el blanqueig de capitals i els paradisos fiscals. Esperem que aquest sigui el camí i que no es faci marxa enrere.

Pel que fa a Espanya, és essencial que adopti una postura favorable al compliment dels convenis, que sigui un referent moral i no un aprofitat del sistema. Espanya ha d'aportar a la comunitat global aquest poder tou del seu compromís amb l'ètica pública i els valors democràtics. Per aconseguir-ho, seguint l'esquema de Held (2005), hauríem de contribuir a crear condicions culturals per a un compromís internacionalment assumit a favor dels governs honestos i la persecució de la corrupció. Òbviament, no podem anar al tot o res des d'ara mateix; d'aquí la necessària construcció d'unes bases culturals que assentint els compromisos. En resum, Espanya ha d'invertir en la construcció d'un govern i un mercat global cada vegada més just i honest. El nostre país ha de ser conscient que amb l'incompliment de les normes de l'ètica pública i la lluita contra la corrupció, els més perjudicats seran aquells estats que, com el nostre, en ser incapaços de construir un poder dur, hauran de viure en un món hobbesià on el poder del més fort i despietat marqui les regles del joc.

Bibliografia

- BAUMAN, Z. *Comunidad*. Madrid: Siglo XXI de España Editores, 2003.
- BENINK, H. i SCHMIDT, R. «Europe's single market for financial services: Views by the European Shadow Financial Regulatory Committee». A: *Journal of Financial Stability*, núm. 1, 2004: 157-198.

- BOBBITT, Ph. *The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History*. Nova York: Random House, 2002.
- CASTELLS, M. *La era de la informació. Vol. II. El poder de la identitat*. Madrid: Alianza, 2002.
- CASTELLS, M. «Comunicación, poder y contrapoder en la sociedad red (I). Los medios y la política». A: *TELOS*, núm. 74, gener-març de 2008.
- COLEMAN, J. S. «Families and Schools». A: *Educational Researcher*, vol. 16, núm. 6: 32-38, 1989.
- DURKHEIM, E. *El suicidio*. Madrid: Akal, 1982.
- HABERMAS, J. *La constel·lació posnacional*. Barcelona: Paidós, 2000.
- HELD, D. *Un pacte global*. Madrid: Taurus, 2005.
- MERTON, R. K. *Teoría y estructura sociales*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1980.
- NAPOLEONI, L. *Economía canalla*. Barcelona: Paidós, 2008.
- PASCUAL, J. M. *La gestión estratégica de las ciudades*. Junta de Andalucía, Consejería de Gobernación, 2002.
- VALLESPÍN, F. *El futuro de la política*. Madrid: Taurus, 2000.

NOTES

- 1 IPC 2005 i IPC 2007 (Transparència Internacional).
- 2 BPI 2002 i BPI 2008 (Transparència Internacional).
- 3 Eurobaròmetre especial 291 sobre la corrupció (Comissió Europea; Brussel·les, 2008).
- 4 CPI 2005 (Transparència Internacional, Berlín).